

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Augustini Barbosa ... Collectanea doctorum tam
veterum, quam recentiorum, in ius pontificium universum**

In Qvo Dvo Priores Decretalivm Libri Continentvr

Barbosa, Agostinho

Lugduni, 1669

22. De fide instrumentorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95263](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95263)

non compellitur, vt per Sigism. Scacc. in trakt. de ind. casus. civil. & crim. lib. 2. c. 10. sub n. 13. Farin. in praxi crimin. q. 78. c. 3. n. 115. Buccaron. de differ. inter iudicia civilia & crimin. differ. 7.

Quando vero agitur de crimine civiliter pro interesse partis, testes ad se examinandum cogi possunt, vt per Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 78. n. 159. & n. 163. idem etiam asserit quando agitur de crimine per viam exceptionis, si veluti excipitur contra testem, procuratorem, vel accusatorem, vt à iudicio, & à testimonio repellatur, ac in aliis casibus, in quibus non agitur ad punitionem principaliter, & directè, licet fama aliquatenus aggrauetur.

Sed quicquid sit de iure huius text. secundum quod testis non compellitur, testificari in causis criminalibus, hodie tamen indistinctè seruatur vt testes cogantur deponere, & in civilibus, & in criminalibus causis, vt testatur Foler. in praxi crim. Canon. relatus per Clar. §. fin. q. 24. vers. successiue videamus, in fine, Sigism. Scacc. d. c. 10. n. 12. & 16. Farin. d. q. 78. cap. 3. n. 120. Buccaron. d. differ. 7. n. 8.

In gloss. Super crimine, ibi, & eo ipso quod monitus non vult testificari, presumitur quod etiam malitiosè hoc faciat. Vide per me dicta ad gl. c. super eo, sup. hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Socij etiam iurati coguntur ad detegendam veritatem coniurationis.
- 2 Inhabiles admittuntur quando veritas per alios probari non potest.
- 3 Conspiratio probari potest per eosdem conspiratores.
- 4 Testi dicenti se falsum deposuisse de alterius mandato prece, vel premio, non est credendum.

C A P. Venerabilis. XI. & fin.

Testes possunt compelli ad manifestandam coniurationem, etiam si iurauerint, non manifestare eam, & qui acceperunt iuramentum sunt cogendi, vt illos soluant à iuramento ad hoc vt testificentur. Exigunt ex Ord. Abb. antiq. Collect. Innoc. Zabab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anch. Panorm. Host. Bald. Butr. Felin. Viu. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 192. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 279. remissimè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Et ipse intentionem suam probare non possit, & c. Ergo inhabiles admittuntur quando veritas per alios probari non potest, vt per Alciat. de pref. reg. 1. pref. 47. Gom. tom. 3. var. c. 12. n. 23. Carrer. in pract. crimin. tit. de iudic. & tort. §. in text. n. 32. Burlat. conf. 346. n. 17. vol. 4. Gabr. commun. tit. de testibus, lib. 1. concl. 7. n. 3. Mascard. de probat. concl. 831. n. 35. Hyppol. conf. 5. n. 10. cum seqq. & conf. 22. n. 11. & conf. 31. n. 32. & 33. & conf. 61. n. 25. & conf. 80. n. 62. cum seqq. & conf. 113. n. 28. & conf. 127. n. 8. cum seqq. Bonacol. commun. crim. p. 1. verbo, testis, fol. 270. verso. Clar. in pract. lib. 5. §. fin. q. 24. n. 19. Rot. Bononien. decis. 43. n. 9. Menoch. de arbitr. casu 106. n. 2. & casu 340. n. 11. Farin. in praxi crimin. q. 62. limit. 1. cum seqq. Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de clerico teste, §. 5. n. 5.

Nisi testimonio ciuium pradietorum. Ergo conspiratio probari potest per eosdem coniuratores, vt per Mascard. d. de probat. concl. 420. n. 2. & concl. 462. n. 23. & concl. 762. n. 7. & concl. 1311. n. 23. Menoch. de arbitr. casu 474. n. 29.

Vt ab huiusmodi iuramento absoluant. Aduerte huiusmodi absolutionem debere fieri ad cautelam, po-

tius quam quod fuerit necesse, vide Gail. lib. 1. obseru. 100. n. 3. Mascard. de probat. lib. 1. q. 5. n. 55. Farinac. in praxi crimin. p. 2. q. 78. n. 141. vbi n. 152. dicit quod iste testis, qui iuravit non testificari, si testificatus est, licet talis testificatio non valeat ad plenam probationem faciendam, valet tamen ad semiplenam, & iuramenti dilationem.

Si se gratia, vel odio, vel timore subtraxerint. Notant DD. in presenti, quod testis dicenti se falsum deposuisse de alterius mandato, prece, vel premio, non est credendum Mascard. de probat. concl. 454. num. 20. & concl. 1311. n. 6. latè Farinac. in praxi crimin. pari. 1. quæst. 45. à num. 1. vbi num. 20. aduertit quod testes, qui in hoc text. pecunia corrupti promiserant medio iuramento non reuelare conspirationem factam contra Archiepiscopum Rauennaten. compelluntur ad deponendum super dicta conspiratione eis præstita absolutione à dicto iuramento, & ideo non quoad corruptionem, sed quoad causam conspirationis illis creditur.

De Fide instrumentorum.

TIT. XXII.

UPER hanc rubr. scripserunt Collect. Zabab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Dec. Butr. Anchor. Bald. Panorm. Felin. Mynsing. Guid. Pap. Guillem. Durand. in breuiario aureo iuris Canon. fol. 67. verso, Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, fol. 168. verso, Petr. de Raen. in compend. iuris Canon. Martin. Melnat. in epitom. Decretal. fol. 7. verso, Dan. Venat. in analysi method. iuris Pontif. à pag. 265. Goffr. & Host. in summ. huius tit. Alex. Cassan. & Anatal. Germon. in paratilis ad quingue libros Decret. Barth. Carthag. in exposi. tit. iuris Canon. nouissimè Ioan. Honor. lib. 2. summ. in Decret. omnes sub hoc tit. & tom. 4. repet. in iure Canonico ad lib. 2. Decretal. Andr. Barbat.

De materia huius tit. vide Ordin. Regiam Luit. lib. 3. tit. 60. & apud Castellanos l. 1. tit. 7. lib. 5. noua recop. vbi Azueved. & titul. 9. lib. 2. for. leg. Guillem. Durand. in speculo iuris, lib. 4. sub hoc tit. Morl. in emporio iuris, p. 1. tit. 11. Alex. Trentacing. var. resol. lib. 2. sub hoc tit. Renasp. in prompt. recent. sententiarum, tom. 1. tit. 49. Galganet. de iure publico, lib. 2. tit. 31.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumenti exemplum non solemniter sumptum fidem non facit absque originali.
- 2 Instrumenti exemplum non facit fidem.
- 3 Exemplum sumptum manu eiusdem notarij, qui originale scripsit, probat, & plenam fidem facit.
- 4 Originale, & exemplum quando inter se differunt, potius standum est originali.
- 5 Exempla & originalia in quo differant.
- 6 Exemplis regulariter fides non est exhibenda.
- 7 Instrumentis publicis sufficiunt duo testes.

C A P. Si scripturam. I. Gregor.

Exemplum instrumenti fidem non facit si non appareat scriptura authentica, idest, nisi ostendatur

datur originale. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anan. Felin. Host. Bald. Panorm. Barbat. Butr. Anchar. Dec. Mynting. Guid. Papæ. Cujac. Viu. in ration. 2. libri iuris Pontif. pag. 193. Alagona in compend. iur. Canon. pag. 280. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. defumitur ex lib. 2. epist. 3. c. 42. registri B. Gregorij, refertur ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 15. c. 1.

- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. defumunt Duen. reg. 280. Tiraq. de retract. lig. §. 2. gloss. 1. n. 10. Perez. l. 2. gl. 1. pag. 260. col. 1. tit. 5. lib. 2. Ora. & l. 5. gloss. 1. col. 1. in med. tit. 8. lib. 3. Castil. in data leg. Tauri. gl. treslacio. Exemplum verò sumptum manu eiusdem notarij, qui originale scripsit, probat, & plenam fidem facit Menoch. conf. 175. n. 28. cum segg. ex Couar. Mascard. & aliis resoluunt Cald. Pereira de empt. & vend. c. 35. n. 18. etiam si non reperitur originale, ex Surd. decif. 173. num. 109. tenet Steph. Gratian. discept. forens. c. 187. à n. 13. Notatio verò attestanti circa rogatum pacti de præterito non creditur, vt per Innoc. in præsent. num. 6. Bald. conf. 248. n. 5. lib. 1. Alex. conf. 142. n. 12. lib. 1. & conf. 251. n. 6. lib. 6. Crauet. conf. 171. n. 5. Curt. iun. conf. 166. n. 2. Nat. conf. 143. n. 25. lib. 2. Bellam. decif. 16 in fine, Pute. decif. 61. lib. 1. in correct. Rot. decif. 281. p. 2. dinerf. & decif. 467. n. 2. p. 2. recent. & fuit dictum in Valentina Canonicius 15. Nouembr. 1624. coram R. P. D. Merlino.
- 4 Quando verò adest originale & exemplum, & inter vnum, & aliud est aliqua repugnantia, originali statuitur, vt per Bellacomb. tom. 1. communium opin. lib. 4. tit. 11. n. 142. vbi Vezin. num. 170. Mascard. de probat. concl. 4. n. 13. & concl. 644. n. 15. & concl. 740. num. 32. & concl. 1243. Farin. p. 4. decif. 64. & de falsitate, & simulat. quest. 153. num. 127. cum segg. Cardin. Tusch. litera O. verbo, originale, concl. 202. à num. 1. Alex. Trentacinq. variar. resol. l. 2. sub hoc tit. resol. 10. à n. 1. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 4. num. 4. cum segg. & cap. 35. à num. 1.

5 Si scripturam authenticam, &c.] Aduerte quòd licet multoties exempla fidem faciant, & indubitata habeant auctoritatem, distinguuntur tamen ab authenticis scripturis, quia hæc originalia ipsius auctoris sunt, illa verò aliunde consequuntur auctoritatem, & fidem, ita Couarru. præf. c. 19. n. 1. vers. hinc denique.

6 Nihil facere possumus.] Notatur ad hoc quòd exemplis regulariter fides non est exhibenda etiam ab ipso Principe, vt per Cou. præf. c. 21. n. 2. Cald. Pereira de empt. & vendit. c. 35. n. 45.

7 In gloss. Authenticam, 1. Notatur ad hoc quòd in instrumentis publicis sufficiunt duo testes, Couarru. præf. c. 20. n. 4. vers. & licet, qui in protocollo subscribere debent, Socin. reg. 476. Anton. Gom. l. 3. Tauri. n. 30. & 42. Valasc. de iure emphyt. q. 7. num. 38. col. 9. Bernard. Graue. ad practicum Camera Imper. lib. 2. confid. 13. in coronide, n. 12. Quando verò adsunt duo notarij, illis sine testibus creditur, Tiraq. de retract. lig. §. 8. gloss. 9. n. 55. & seq.

SYMMARIUM.

- 1 Instrumentum corrumpit si testes inscripti decesserint, nisi sigillum habeat authenticum, vel à notario confectum.
- 2 Scriptura priuata nullam fidem facit.
- 3 Priuata scriptura dicitur, quæ non est publica, sed à priuatis personis confecta.
- 4 Scriptura priuata recognita à parte habet vim confessionis.
- 5 Scriptura priuata recognita à parte operatur effectum

apud Hispanos, & Gallos, vt per eam procedi possit per assignationem decem dierum.

- 6 Epistola non probat pro scribente, contra eum tamen probat si sit ab eo recognita.
- 7 Litera missina recognitio qualis sufficiat, ostenditur.
- 8 Minor restituitur aduersus recognitionem scripturæ absque auctoritate tutoris factam.
- 9 Cum diuturnitate temporis,
- 10 Parte non opponente, etiam si careat die, & consule,
- 11 Penes alia de consensu partium lata,
- 12 Reperita in archino publico,
- 13 Stantibus adminiculis,
- 14 Doctores referuntur de sigillo agentes.
- 15 Diffio, aliquis, de minimo etiam intelligitur.

CAP. Scripta. II.

Alex. III.

Scriptura facta per manum alicuius priuati, v. g. testis, si ille sit mortuus, talis scriptura non facit fidem, secus si sit facta per manus notarij, vel habuerit authenticum sigillum per quod probari potest. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Butr. Panorm. Felin. Bald. Barbat. Myntinger. Guid. Papæ. Cujac. Viuium. in ration. 2. libri iuris Pontif. pag. 193. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 280. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 2. tit. 15. c. 2.

Notatur hic text. ad hoc quòd priuata scriptura nullam fidem, aut præsumptionem facit, vt per Afflict. decif. 85. in fine. Ioan. de Amicis conf. 101. n. 24. Hyppol. sing. 436. Turret. conf. 74. n. 59. volum. 1. Castr. conf. 1. num. 92. Rimin. iun. conf. 39. n. 9. & seq. Menoch. conf. 378. n. 10. Mascard. concl. 111. num. 1. Petr. Bimi. conf. 216. n. 92. volum. 3. & alios citatos à Nicol. Genoa de scriptura priuata, lib. 1. q. 4. in princ. Aym. de antiqui temporum, p. 1. c. vis. fol. 39. cum segg. Menoch. conf. 1. n. 326. cum segg. Cur. Philip. part. 1. §. 17. n. 36. Cald. Pereira de empt. c. 6. n. 16. & 17. Hyppol. conf. 109. n. 4. vbi asserit quòd etiam mille scripturæ priuata non probant, illa dicitur priuata scriptura, quæ non est publica, sed à priuatis personis, id est, non publicis, confecta; Perez lib. 5. tit. 8. lib. 3. Ordin. pag. 643. Mascard. concl. 1294. n. 18. Roland. conf. 126. volum. 1. Alex. conf. 181. n. 4. vol. 2. Caesar. Barz. decif. 21. n. 8. Nicol. Genoa d. g. 4. n. 225.

Primò limita in priuata scriptura recognita à parte, quia tunc habet vim confessionis, & cum illa proceditur executiue, latè Matth. Coler. de processibus execut. p. 3. cap. 1. n. 98. cum segg. Steph. Gratian. discept. forens. c. 183. n. 10. & 11. Vnde apud Hispanos priuata scripturæ recognita à partibus operatur effectum, vt per eas possit procedi per assignationem decem dierum, sicut per scripturas publicas, ita Couar. lib. 2. variar. cap. 1. n. 4. Auiles ad c. 30. Prætorum, verbo, execution. n. 33. Anندان. de exequendis mand. p. 2. c. 30. n. 1. vers. aliquando tamen, Azueved. l. 5. tit. 2. lib. 4. noue recop. Soar. de Pace in præf. p. 4. tom. 1. c. 1. à n. 22. Gurtier. præf. lib. 1. q. 121. Idem apud Gallos decifum esse refert Rebuff. tom. 1. ad leges Gallia, tit. de chir. recognit. in præf. à num. 44. Eodem modo epistola licet non probet pro scribente, Menoch. de arbitrar. casu 54. n. 6.

532 Collectanea Doct. in lib. II. Decretal.

n. 6. recognita tamen per eum probat contrarium,
Cout. *pract. c. 12. n. 6. in fine*, Menoch. *d. casu 94. n. 11.*
Mich. Grassi. *tom. 1. communium opinion. lib. 4. tit. 11. n. 325.*
pag. 587. Mascard. *concl. 626.* Farin. *fragment. crimin. li-*
tera. d. num. 526. cum seqq. Rota *decis. 839. in 1. collect.*
7. nouiss. *Farinacii.* Illud tamen aduertendum duxi reco-
gnitionem literæ missiue non debere ita esse exactam
sicut aliarum scripturarum, cum huiusmodi literæ
missiue non soleant scribi in præsentia testium,
Buratt. *decis. 143.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 64. n. 27.*
& n. 28. idem dicit in recognitione paritarum de-
8. scriptarum in libris, & cedulis mercatorum. Ad reco-
gnoscendum scripturam priuata, seu literam
missiuam citatus in propria persona, si non compa-
seat, habetur scriptura pro recognita, si hoc est pre-
sum ei sit in citatione, Couarr. *d. 5. n. 4.* Auendan.
d. c. 30. num. 41. Parlad. *d. par. 1. §. 5. n. 11.* Azened. *d. 5. d.*
n. 13. tit. 2. lib. 4. noua recop. Valasc. *conf. 264. n. 2.* Minor
verò testitur aduersus recognitionem absque tu-
toris auctoritate factam, Azened. *d. 4. §. n. 10.* Guttier.
pract. lib. 1. q. 123.

Illud quoque aduertere oportet quod scripta manu
alienius etiam sine testibus, die, & anno, probant con-
tra ipsum, vt per Dec. *in præsent. n. 9. in fine*, Paul. de
Castro. *cas. 216. num. 1.* & 2. lib. 1. Rot. *decis. 751. n. 1.*
& 5. p. 1. diuers. innotæ præsertim obferantia, quæ
dat vigorem scripturæ informi, Aym. *de antiq. tempor.*
p. 1. vers. quare limitatur n. 14. & 15. Bald. *conf. 400. n. 5.*
lib. 4. Verall. *decis. 234. p. f.* Menoch. *conf. 508. num. 20.*
lib. 6. concurrentibus quoque aliquibus adminiculis,
quæ efficiunt vt scriptura informis probet. Aym.
conf. 613. num. 14. Riminald. *inn. conf. 52. n. 112. lib. 1.*
Decian. *conf. 11. num. 121. lib. 1.* Cephal. *consil. 608.*
num. 58. & seqq. lib. 4. & fuit dictum ac consideratum
in *Vrbustana censuum 18. Iunij 1638.* coram Card.
Virili.

Deinde aduertere oportet recognitionem scriptu-
ræ priuatæ fieri debere per testes qui viderint illam
scribi, & deponant se illius confessioni interfuisse,
nec sufficit si dicant se habere notam manum scri-
bentis, quia scribendi forma multis ex causis quoti-
die mutatur, tum quia de facili potest adulterari, &
sic propter similitudinem litterarum testes facile de-
cepti possunt, per text. *in auct. de fide instrum. §. si quis*
ignitus, resoluunt Grammat. *dec. 84.* Granut. *theorem. 15.*
per tot. Thesaur. *quest. forens. 24. num. 5.* Mart. *voto 45.*
per tot. Menoch. *de arbit. casu 114. num. 22.* Ioseph.
Ludou. *Perus. decis. 7. ex num. 17.* Marefcot. *var. resolut.*
lib. 1. cap. 69. & 80. quos refert & sequitur Ferentil.
in annot. ad decis. 143. Buratti *num. 38. lit. E.* Attamen
in multis casibus sufficit recognitio per testes dicen-
tes se habere notam manum scribentis, licet non fue-
rint præsentibus scripturæ, veluti vbi concurrunt
adminicula, Marefcot. *d. cap. 79. num. 6.* Fontanel. *de*
pactis nupt. claus. 6. gloss. 1. p. 7. n. 28. vbi *num. 23.* & 24.
subdit sufficere adminicula vndeunque etiam ab
extra pronenientia, Granut. *d. theorem. 15. ex num. 10.*
Gregor. X V. *decis. 388. num. 2.* vbi adden. *num. 6.*
Buratt. *decis. 291. num. 15.* & *decis. 330. num. 6.* Rot.
decis. 303. p. 1. recent. & in *Romana pecuniaria 5. Maij*
1627. coram R. P. D. Dunogetto iun. Et in scriptu-
ris, quæ fiunt absente parte, vt in literis missiuis,
vel cambijs, Granut. *d. theorem. 15. n. 25.* Gabr. Pereira
Lusit. decis. 97. Rot. *decis. 570. p. 2. diuers.* & in *Romana*
census 17. Decembris 1627. coram R. P. D. Merlino.
Et vbi adest statutum, vel consuetudo quod sufficiat
recognitio facta per testes deponentes se habere no-
tam manum, Strach. qui loquitur de consuetudine
mercator. *rub. quomodo in causis mercatorum proceden-*
dum sit num. 11. Rot. Ianuen. *decis. 16. n. 11.* & *dec. 18.*

n. 3. & 12. Fontan. *d. p. 7. n. 26.* & idem seruatur de stylo
in Tribunali Auditoris Camere, vt testantur Vestr.
in *praxi lib. 6. c. 1. n. 8. vers. nihilominus*, Tiber. Salust. *in*
praxi lib. 1. c. 33. n. 10. Et de stylo Curie Romanæ in
scriptis in quibus testes adhiberi non solent,
Buratt. *conf. 103. n. 9. lib. 1.* Buratt. *decis. 587. num. 1.* &
decis. 658. n. 1. Rot. *decis. 530. num. 7. p. 1. recent.* & in
Bononiens. de Manzolis 13. Martij 1626. coram
Remboldo.

Secundò limita in scriptura priuata cum diuturni-
tate temporis, vt per Tiraq. *de prescript. fol. mibi 48.*
in princip. Mascard. *concl. 111. n. 8.* & *concl. 129.* Ial. *in*
l. admonendi n. 77. in fine, & *repet. n. 90. ff. de inueniend.*
Marfil. *sing. 436.* Riminald. *conf. 365. num. 3. vol. 4.* Ca-
ballin. *millilog. 658. in fine*, Borrell. *conf. 40. n. 36.* Me-
noch. *conf. 402. n. 47.* cum alijs citatis à Genoa *d. lib. 2.*
q. 3. n. 232.

Tertiò limita, parte non opponente, nam si quando
producta fuit contra eam pars non opposuit, ab eo
censetur approbata, & veritatem continere, Mascard.
d. concl. 1194. n. 18. Surd. *decis. 199. n. 8.* etiam si careat
die, & consule, *decis. Genens. 126.* Viuiam. *tom. 1.*
communium opinion. lib. 4. tit. 10. num. 59. pag. 129. Re-
buff. *d. tit. de obrog. recognit. in præfat. n. 88.* Cald. Pereira
de empt. & vendit. cap. 4. num. 9. Menoch. *d. casu 94.*
num. 12.

Quartò limita in scriptura priuata penes acta de
consensu partium lata, quia tunc habet vim senten-
tiæ iudicis, & facit transitum in rem iudicatam, &
habet executionem paratam, vide Menoch. *remed. 4.*
adipisc. n. 104. & *conf. 326. n. 24.* Tiraq. *de retractu lig.*
§. 2. gloss. 1. n. 14. Parlad. *lib. 2. rerum quod. cap. fin. p. 1.*
§. 10. Vincent. *de Franchis Neapol. dec. 118. num. 7.*
Mascard. *concl. 711. num. 70.* & *concl. 1294. num. 17.*
Azened. *l. 1. num. 22. cum seqq. tit. 2. lib. 4. noua recop.*
Surd. *decis. 309. n. 15.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt.*
quest. 11. num. 4. Valasc. *de iure emphyt. quest. 7. num. 17.*
vbi resoluit pactiones partium, quæ à notarijs pu-
blicis scribuntur in actis, habere vim publicam
scripturarum, & aduertit quod priuatus apud acta
scribat confessionem, vel responsum suum, &
subscribat, talis confessio, vel responsum habet vim
publici instrumenti, de quo etiam Menoch. *d. re-*
med. 4. adipisc. n. 104.

Quintò limita in priuata scriptura reperta in ar-
chiuo publico, vt per Cald. Pereira *de emptione, &*
vendit. cap. 1. num. 22. vide plures Doctores quos ci-
taui ad cap. ad audientiam, de rescript. & ad gloss. c. cum
causam, de probation. Scripturæ autem extractæ ex ar-
chiuo Episcopali, dicuntur extractæ ex archiuo pu-
blico, & plenè probant, vt per Franc. Marc. *dec. 439.*
num. 2. 3. & 4. p. 1. Aluarot. *inter consilia Alberti Bruni*
conf. 121. n. 3. Modern. Parauin. *de priuata scriptura*
lib. 5. c. 1. n. 31. Rot. *in Sorcana beneficij 8. Martij 1627.*
coram R. P. D. Merlino, vbi fuit dictum eandem
fidem dandam scripturis extractis ex archiuo Cassi-
nensi, quia archiuum illius Monasterij Cassi-
nensis publicum est, & publicæ confert vtilitati, ac
publicè custoditur, quo casu scripturæ ab illo ex-
tractæ probant, secundum Socin. *len. conf. 258. n. 6.*
lib. 2. alias secus iuxta Pute. decis. 168. lib. 3. & *dec. 25.*
tit. de fide instrument. & non solum probant inter per-
sonas illius territorij subiectas, vt per Caputaquen.
decis. 42 p. 1. Pute. *decis. 341. n. 2 lib. 2.* Reuerendissi-
mum Coccin. *decis. 36. n. 10.* & *decis. 118. n. 2.* in eius
impressis, Trentacinq. *var. resolut. lib. 2. tit. de fide instru-*
ment. resolut. 8. n. 8. sed etiam extra territorium archiui
cùm habeat & custodiat scripturas pertinentes ad to-
tum ferè orbem, vt docet Ioseph. Sesse *Aragonia de-*
cis. 21. n. 6.

Sextò

De Fide instrumentorum, Tit. XXII. 553

13 Sexto limita stantibus adminiculis, vt per Farin. p. 4. conf. 70. n. 9. cum multis segg. Caualer. decif. 2. 3. 4. p. 1. Caputaq. decif. 114. n. 3. vers. quantitas, in fine. Rot. decif. ult. p. 1. diuers.

14 Sigillum. De Sigillo vide multa per Couar. pratt. c. 2. 2. num. 9. Menoch. de pres. lib. 2. praf. 57. Gonzal. ad reg. 3. Cancell. gloss. 61.

15 Aliquid. Dicitio hæc de minimo etiam intelligitur, vt per Tiraq. in l. si unquam, c. de reuocandis donat. verbo, omnia, n. 14. Menoch. remed. 14. recap. n. 8. & conf. 4. n. 18. & conf. 35. n. 9. & conf. 178. n. 2. 9. Surd. decif. 283. n. 8. & conf. 383. n. 12. Cened. sing. 5. n. 1. Steph. Grat. discept. forens. cap. 509. n. 35. & plures alios citatos per me in remiss. de dictionibus, & claus. diction. 14. num. 6.

In gloss. Sigillum, ibi, authenticum dicitur sigillum Episcopi, & ei creditur. Ita Rot. decif. i. de probat. in nouis, vbi dicit hoc procedere de generali consuetudine totius Orbis, & obseruantia Palatii Apostolici in iis, quæ spectant ad officium Episcopi inter eius subditos, & extra causam eius propriam, & dummodo non procedat vt iudex, & in procuratorio Episcopis firmat Rot. decif. 12 de procurat. in eisdem nouis, & 36. eod. tit. in antiq. & fuit dictum in Brachar. Parochialis 17. Februar. 1589 coram Reuerendiss. Perusino, & facit decif. Seraph. decif. 773. n. 16. & fuit firmatum in Tridentino decimarum 14. Februarij 1610. coram Card. Sacrato. Non tamen probat in præiudicium tertij, vt postea resolutum extitit in eadem causa 6. Aprilis 1620. coram eodem, intelligendo tamen quando actus principaliter tendit in præiudicium tertij, secus si Episcopus disponat super iis, quæ principaliter ad se spectant, tunc enim non attenditur præiudicium, quod occasionaliter, & in consequentiam tertio euenire possit, & allegatus fuit Castren. conf. 13. incip. Super primo dubio, num. 2. part. 1.

Et semper sigillum publicum præsumitur appositum de consensu illius cuius est sigillum, quando sigilli dominus non contradicit, vt per Anton. de Butr. in cap. tertio loco, num. 3. vers. secundo nota, & ibid. Dec. n. 8. vers. & subiicitur, de probat. Abb. in presenti n. 15. vers. quod autem sigilla, Vitalin. in Clem. 1. §. fin. n. 47. de iureiur. & inclinatur Domini de Rota in decif. seu discursu 335. n. 1. l. diuers. sigillum enim publicum à fide digno diligenter custodiri solet, vt in proposito adnotauit Cou. tract. cap. num. 9. & præsertim vbi scriptura sigillata non continet aliquid ad fauorem familiaris illius, cuius est sigillum, de quo possit dubitari de subtractione sigilli iuxta distinctionem Anchar. in presenti n. 1. Hyppol. de Marfil. in l. 1. §. in rationib. in 10 ff. ad leg. Cornel. de falsis, Roman. conf. 446. n. 12. & Anton. Gom. comm. tit. de præsumpt. concl. 1. n. 13. & 14.

Et solum sigillum publicum probat absque alia subscriptione Episcopi. Innoc. in presenti, n. 5. gloss. verbo intelligendum in l. si procuratorem, ff. de procurat. & ibi Castren. n. 5. Dec. in d. c. tertio loco, n. 3. de probat. & in cap. post cessionem, n. 31. vers. prima conclusio, eod. tit. Bald. in l. 2. in fin. & ibi adden. C. de rebus non alien. quem sequitur Alex. in l. quæ dotis, n. 38. vers. contrarium, ff. solutio matrim. Gemin. conf. 57. n. 5. Roman. conf. 303. n. 1. Hyppol. de Marfil. in rubr. C. de probat. n. 10. & 32. Bero. quast. fam. 48. n. 11. Burfat. conf. 39. n. 26. Couar. d. cap. 2. n. 9. Boët. decif. 154. n. 5. in fin. Anton. Gabr. d. concl. 4. n. 3. Menoch. conf. 2. n. 322. & de arbit. casu 113. n. 6. & videtur fuisse de mente Rote in decisionibus supra in principio allegatis, dum considerat solam authenticitatem sigilli, quæ consideratio alias esset superflua, si opus esset subscriptione, cum sola

Tom. I.

scriptio absque alio sigillo probet consensum & auctoritatem subscribentis, Anton. Butr. in presenti, n. 4. vers. an ipsa exigatur, Bart. in l. cum tabernam. §. idem quæsit, n. 2. ff. de pignor. Gabr. d. tit. de præsumpt. concl. 4. n. 12. Rot. decif. 301. n. 3. p. 1. recent. & de signatura Papæ, Rot. decif. 605. n. 5. p. 2. decif. 585. num. 2. part. 1. recent. & in istis terminis satis firmat Rot. d. decif. 36. de procurat. in antiq. vbi dicit quoddam si Episcopus, vel Abbas vult facere mandatum nomine sui Capituli, vel Conuentus, debet exprimere nomen Capituli, vel Conuentus, & si non ponatur Capitulum, vel Conuentus, sufficit quoddam in procuratorio reperitur eorum sigillum, ex quo satis apparet sigillum supplere nomen Conuentus, vel Capituli.

S V M M A R I V M.

- 1 Rescriptum Apost. propter rasuram in loco non suspecto non censetur vitiosum.
- 2 Abrasio in literis Apost. non inducit falsitatem quando non reperitur in loco suspecto, alias secus.
- 3 Rasura, cancellatio, vel interlineatura quando falsi præsumptionem inducant, remissiue.

C A P. Ex literis. III.

L iteræ Apost. propter rasuram factam in narratiua, vel in locis non suspectis, non censentur falsæ, vel suspectæ sicut nec privilegia si abradantur in nominibus possessionum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Innocent. Anan. Hostiens. Bald. Panorm. Barbat. Felin. Henric. Boich. Anchar. Mynsing. Butr. Guid. Papæ, Cujac. Viuiam. in ration. secundi libri iuris Pontificij, pag. 194. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 20. remissiue Casal. in annor. & Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 2. tit. 14. cap. vnic.

Probat hic text. abrasionem in literis Apostol. non inducere falsitatem, quando non reperitur in loco suspecto, alias secus, vt per Farinac. in praxi crimin. p. 6. de falsitate, & simulat. g. 52. num. 47. vbi num. 46. resoluit abrasionem in dispositione iuris reddere falsas literas Apostol. secus in narratione facti. Sic etiam abrasio in instrumento seu literis in suspecto & substantiali loco vitiat, vt per Socin. reg. 2. secus quando rasura non est in loco substantiali, Menoch. remed. 4. adipiscend. num. 709. Vnde cancellationem instrumenti in loco scilicet suspecto impedire missionem in possessionem, resoluit Flamin. de resignat. benefic. lib. 9. quastion. 7. num. 46.

Cætera de rasura, cancellatione, vel interlineatura, an, & quando inducant falsi præsumptionem, vide Villalob. Vezin. & alios tom. 1. communium opinion. lib. 4. tit. 11. num. 245. cum segg. Mascard. de probat. conclus. 1243. à num. 13. Cur. Philip. part. 1. §. 17. numero 33. Alexand. Trentacinq. variar. resolution. lib. 2. sub hoc tit. resolution. 11. Surd. consil. 17.

S V M M A R I V M.

- 1 Privilegium de falso redarguenti index facit illud exhiberi coram se, & partibus, & in loco congruo, & securo, & interim statuitur sententia lata per illud.

Aaa

2 Scv

- ² Scriptura rasa praesumitur falsa.
³ Sententia lata ex falso instrumento valet, & tenet usquequo contrarium probetur.

S V M M A R I V M.

CAP. Accepimus. IV.

- ¹ Privilegia partis adversae quando quis dicit esse falsa, indices in loco congruo, & securo ut in claustris Religiosorum, coram duodecim testibus infra certum tempus illa demonstrent partis, sed interim privilegia, & sententia lata suam habeant vim. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Innoc. Barbat. Anan. Host. Bald. Panorm. Felin. Butr. Anch. Mynsing. Guid. Pap. Cujac. Viuian. in ration. secundis libri iuris Pontif. pag. 195. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 181. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 2. Decret. lib. 2. tit. 14 c. 1.
- ² Notatur ad hoc quod rasa scriptura praesumitur falsa, & tanquam falsa rescindi potest, ut per Mascard. de probation. concl. 1254. à princ. De raris & cancellatione scripturarum, seu instrumentorum, vide Anton. Gom. l. 1. Tauri, n. 91. & l. 45. n. 145 ad fin. & 146. Menoch. de arbitr. casu 187. à n. 34. Mascard. conclus. 494. Surd. conf. 16.
- ³ Interim autem nolumus, &c. Notatur ad hoc quod sententia lata ex falso instrumento valet & tenet usquequo contrarium probetur, ut per gloss. 10. in princ. l. 7. tit. 10. lib. 1. leg. fori.

CAP. Contingit. V.

Caes. III.

- ¹ Privilegium suum, vel indulgentiam, vel instrumentum quando una pars demonstrare cogitur, tunc legi debet coram iudice, & aliquibus viris prudentibus deputatis ab ipso iudice, audiente parte contraria, & si quaestio fuerit super vno capitulo solum illud tantum rescribatur, & parti adversae copia tradatur. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Panorm. Anch. Host. Bald. Felin. Henric. Boich. Butr. Mynsing. Barbat. Dec. Guid. Papae. Cujac. Viuian. in ration. 2. libri iuris Pontif. pag. 195. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 281. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 2. Decret. lib. 2. tit. 14 c. 1.
- ² Praesente iudice. Notatur ad hoc quod instrumenti productio ita debet coram iudice fieri, ut non sufficiat coram notario & testibus illud exhiberi, ut per Couar. var. lib. 1. c. 1. n. 5 in princ. & pract. c. 10. n. 6. vers. instrumenta, ubi n. 7. in princ. dicit aliud esse observandum in illo instrumento quod plures habet partes, & varia rerum capita distinctos actus continentia, ut illud omnino & integrè iudici exhibeatur quominus ille totum legere possit si velit, & sic exhibitio adversario copia danda est, aut editio facienda illius capitis, quo produciens uti velit, de quo etiam vide gloss. 2. post princip. & gloss. 4. tit. 9. lib. 2. leg. for. Mich. Graff. tom. 1. comm. opin. lib. 4. tit. 11. num. 151. pag. 575. Unde pro legatario non debere edi totum testamentum, sed particulam tantum, quae illi pertinet, tenet Aviles ad cap. Pratorum, in proem. n. 13. fol. mibi 21.

- ¹ Instrumentum publica manu non confectum habens sigillum, cuius littere non sunt legibiles, vel scriptura deleta, vel enormem patitur fracturam non probat.
- ² Petitorium & possessorium quando intentatum, & motum dicatur ostenditur.
- ³ Cancellario, sine interlineatura diei apposta in instrumento suspicionem falsitatis inducit.
- ⁴ Falsitatis oritur suspicio cum aliquid scripturae additum apparet ex diverso iuramento.
- ⁵ Atramenti varietas suspicionem inducit.
- ⁶ Sigillum datur in signum confirmationis.
- ⁷ Sigillum si frangatur pro ea parte ut non dignoscatur imago, vel non cognoscantur littere, nec cuius sit, non facit fidem.
- ⁸ Sigillum debet continere characterem, seu litteras circum proprium nomen declarantes.
- ⁹ Bolletino, quod sit pro peste, vel aliqua alia de causa non datur fides, si sigillum in eo bene impressum non sit.
- ¹⁰ Littera quando habent causam manifestam, quam approbanti periti, non faciunt falsitatis suspicionem.
- ¹¹ Falsitatis suspicio oritur ex rasura in loco valde suspecto instrumenti, vel Bullae.
- ¹² Falsitatis praesumptio oritur ex foliorum incisione.
- ¹³ Abrasio aquiparatur consumptioni.
- ¹⁴ Instrumentum corrosum in parte substantiali an probet remissive.
- ¹⁵ Testis examinatus illo citato, cuius principaliter intererat, fidem facit.
- ¹⁶ Confirmatio praesupponit iam ius competere.
- ¹⁷ Confirmatio privilegii intelligenda est secundum formam petitionis, & supplicationis, qua in ipso privilegio declaratur.
- ¹⁸ Interpretationi omni dispositione est facienda, ut alius valeat potius, quam pereat.
- ¹⁹ Responsio ita debet intelligi ne respondens incidat in contrarietatem.
- ²⁰ Interpretatio illa facienda, qua scriptura conciliatur.
- ²¹ Dominium acquisitum ex uno titulo potest amplius alio titulo, vel causa de novo acquiri.
- ²² Instrumenti appellatione non venit privilegium.
- ²³ Comes quis potest esse ratione patrimonij & Episcopus.
- ²⁴ Dominium per instrumentum locationis non probatur.
- ²⁵ Possessio per simplicem locationem non probatur.
- ²⁶ Clausula appellatione remota, ubi in primis litteris est opposita, tunc ea debet fieri mentio in secundis.
- ²⁷ Verbum, pertinere, omnem causam & titulum sine singulari, sine universalis successionis comprehendit.
- ²⁸ Indictio quid sit ostenditur.
- ²⁹ Scriptura munita sigillo alieno de voluntate sigillantis adiecto probat.
- ³⁰ Chronicis antiquis, quibus à Maioribus fides communiter adhibita est, creditur.
- ³¹ Titulos varios potest quis obtinere super eodè beneficio.

CAP. Inter dilectos. VI.

Innoc. III.

Quando iura partium sunt obscura, sententia fertur contra eum, qui est petitor, & absoluitur contentus, & sic qui in causa non legitime probat, v.g. instrumenta corrosa, vel notorie interfracta, vel cum sigillo vastata, vel aliena manu subscripta, vel

- ex qualitate chartæ, vel in anno Domini, & similibus nihil facit, nec nocet possessori. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collec. & Zabar. Bellam. Ioan. And. Imol. Henric. Boich. Barbat. Felin. Bald. Guid. Papæ, Host. Anchar. Panorm. Butr. Mynfinger. Anan. Cujac. Viuian. in ration. secundi libri iuris Pontificij, pag. 196. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 281. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Auguft. collect. 3. Decretal. lib. 2. 1. 13. cap. vnic.
- 2 *Ad monasterium hac omnia pertinere.*] Notatur ad hoc quod si petatur rem restitui, dicitur intentatum petitorium; si verò in possessionem mitti, vel manuteneri, vel restitui, & reintegrari, motum dicitur possessorium, vt per Menoch. in preiudicis, recap. num. 11.
- 3 *Pbi potuisset falsitas, &c.*] Notatur ad hoc quod cancellatio, siue interlineatura dici apposta in instrumento suspicionem falsitatis inducit vt per Mascard. de probat. concl. 356. n. 2.
- 4 *Recentior apparebat.*] Notatur ad hoc quod falsitatis oritur suspicio cum aliquid scripturæ additum appareat ex diuerso atramento, vt per Menoch. de arbit. casu 187. n. 35. & n. 36. idem resoluit cum literæ nouæ in charta antiqua scriptæ reperiuntur, & n. 38. etiam idem affirmat cum instrumentum antiquitus confectum nouiter registratum, seu protocollatum apparet, & conf. 2. 3. n. 16. cum seqq. etiam dicit atramenti varietatem suspicionem inducere, de quo etiam conf. 199. n. 8. & de pref. lib. 5. pref. 20. à n. 8. Mascard. concl. 740. n. 18. vbi n. 20. hoc intelligit quando extaret diuersitas manus scribentis, aut alia concurrerent, quia sola diuersitas atramenti non sufficit ad suspicionem.
- 6 *Nec sigillum.*] Notatur ad hoc quod sigillum datur in signum confirmationis, vt per Rebuff. in tract. nominat. quest. 10. n. 24. in fine, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 61. num. 11. sigillum tribuit fidem scripturæ æquæ ac subscriptioni. Doct. in cap. post cessionem, de probat. Gemin. conf. 57. n. 5. & conf. 144. num. 4. Anton. Gabr. commun. tit. de probation. concl. 4. n. 45. Menoch. conf. 1. num. 32. Rot. in Tridentina decimarum 14. Februarij, & 6. Aprilis 1620. coram Card. Sacratio, & in Calalen. beneficij 28. Iulij 1627. coram R. P. D. Merlino.
- 7 Notatur etiam ad hoc quod si sigillum frangatur pro ea parte vt non dignoscatur imago, vel tantum atteratur; vel cassetur vt non dignoscantur literæ, nec cuius sit sigillum, non faciet fidem, quia verè non est sigillum propter formæ omissionem, vt per Rebuff. d. q. 10. n. 26. Vnde sigillum debet continere characterem, seu literas circum proprium nomen declarantes, vel alias literas aptas, & conuenientes sigillo, vt facillè cognoscatur cuius sit sigillum, vt per Menoch. de arbit. casu 113. in 3. Gonzal. d. gloss. 61. num. 5.
- 9 Notatur deinde ad hoc quod bolletinum, quod fit pro peste, vel aliqua alia causa, non probat, nec vlla ei fides danda est si sigillum in eo positum non sit bene impressum, vt per Mascard. de probat. conclus. 47. & sigillum censetur appositum de voluntate illius, cuius sigillum est, vt per Farin. conf. 60. n. 12. vbi addit. lit. H. p. 4.
- 10 *Quadam apparebant lituræ.*] Aduerte litras, quando habent causam manifestam, quam approbant periti, non facere falsitatis suspicionem, vt per Farin. part. 4. decis. 65. num. 8. Et notatur ad hoc quod falsitatis suspicio oritur ex rasura in loco valde suspecto instrumenti, vel Bullæ, vt per Mascard. de probat. concl. 740. num. 43. Sic etiam falsitatis præsumptio
- Tom. I.

oritur ex foliorum incisione, Menoch. de arbit. casu 187. num. 46. & conf. 58. num. 6. Et quando in aliquo libro reperiuntur aliqua folia addita, & de nouo confuta, falsitatem pariter præsumi voluit Ioseph. Ludou. Lucensi decis. 13. num. 22. Intellige quoad effectum civilem, vt scilicet, fides scripturæ, seu instrumenti adimatur ex apostillis, additionibus, rasura, seu foliorum incisione; an verò quoad effectum criminalem, idest, contra Notarium possit criminaliter agi, & procedi, minimè ex prædictis falsitas arguitur, nisi aliis probationibus coadiunetur, vt per Achil. Personal. de adipisc. possess. n. 138. cum seqq. & sub n. 146. Mascard. de probat. concl. 113. ex n. 17. & concl. 1254. num. 6. & seq. Farin. in praxi crimin. p. 3. quest. 153. num. 2957. & 58. Apostillæ an & quando vitient scripturam, ponit optimè Rot. in Bononien. fideicommissi de Dulpis 21. Nouembris 1610. coram bonæ mem. Card. Caualeio, inter eius impressas decis. 12. 1. per tot. vbi num. 6. tenet apostillas scriptas manu eiusdem Notarij in matrice non vitare scripturam, licet non appareat approbatio, & num. 9. subdit quod apostillæ, quæ sunt scriptæ aliena manu, non vitiant instrumentum si non sunt in parte substantiali.

Sed contra, &c.] Notatur ad hoc quod abrasione æquiparatur consumptio, & ideo si aliqua pars literarum Apost. reperiatur consumpta in loco suspecto, inde oritur falsitatis suspicio, licet non tanta quanta oritur ex abrasione, vt per Farinac. in praxi crimin. part. 6. de falsitate, & simulat. quest. 151. num. 45. Et de instrumento, seu alia scriptura corrosa in parte substantiali quod non probet; secus autem si sit in parte substantiali, colligitur ex l. 1. §. fin. ff. de honor. possess. secundum tab. & ibi gloss. in verbo muribus, Ruin. conf. 117. num. 14. lib. 1. Tusch. verbo instrumentum, concl. 246. num. 20. & 22. Rot. in Ferrarien. Capellania 4. Iulij 1625. coram bonæ mem. Vbaldo.

Nec attestaciones, &c.] Notatur ad hoc quod testis examinatus illo citato, cuius principaliter intererat, fidem facit, vt per Surd. decis. 103. numero 3. vbi quod prædicta textus verba continent partis allegationem, non vero Pontificis decisionem.

Quod non solam confirmationes, &c.] Confirmatio præsupponit iam ius competere, vt per Guttier. pract. lib. 3. q. 16. n. 48.

Quamvis ex forma petitionis, &c.] Notatur ad hoc quod confirmatio privilegij secundum formam petitionis, & supplicationis, quæ in ipso privilegio declaratur, intelligenda est, vt per Guttier. d. quest. 17. n. 42. & 50. & q. 41. n. 12. Grammat. decis. 103. n. 201. Menoch. conf. 33. n. 14. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 1. §. 1. n. 70. & 71. Fr. Emman. in explicat. Bulla Cruciatæ, p. 2. fol. 157.

Et modo, quò magis possit valere.] Notatur ad hoc quod interpretatio in omni dispositione est facienda vt actus valeat potius, quàm pereat, vt per Hyppol. sing. 672. Xuar. alleg. 8. n. 15. ac vt omnis contrarietas remoueat, Dec. in l. pacta nouissima, n. 5. C. de pactis, Menoch. conf. 2. n. 61. Rebuff. de reprobat. testium, n. 114. ad finem. Sic etiam responsio ita debet intelligi, ne respondens incidat in contrarietatem, vt per Surd. decis. 291. num. 23. Et illa interpretatio est facienda, qua scripturæ conciliantur, vt per Burg. de Pace conf. 2. n. 86.

In alio iudicio recepta fuissent, &c.] Collige ex his verbis attestaciones receptas in vno iudicio, in alio fidem non facere, gloss. verbo nocumentum, & Doctores in presenti gloss. & Doctores in cap. cum super, & in cap. per. de re iud. Bart. in l. sapè, num. 12. per.

vbi Ial. n. 79. ff. illo tit. communis ex Molin. de primog. lib. 4. c. 9. n. 5. Menoch. de arbitr. casu 111. Non obstat cap. causam, que 11. de testib. quod ibi in addit. intelleximus procedere in attestacionibus receptis in alio iudicio omnino diverso ab illo, in quo de illarum fide, & probatione tractatur, qua propter dicendum est text. illum agere quando ab eisdem personis in iudicio contenditur, text. verò in presenti procedere quando attestaciones receptæ sunt inter diuersas personas, tunc enim in quocumque iudicio sine consensu litigantis nequaquam recipiuntur, vt in effectu tradant omnes citati, & colligitur ex verbis huius text. ibi, inter alias personas.

21 Ex alia causa mem. &c.] Notatur ad hoc quòd dominium acquisitam ex vno titulo, potest amplius ex alio titulo, vel causa de nouo acquiri, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 13. n. 70.

22 Per instrumenta vero, &c.] Notatur ad hoc quòd appellatione instrumenti non venit privilegium, vt per citatos Rebuff. ad l. 99. ff. de verborum signif. pag. 420. vbi contrarium tepet. Instrumenti appellatione quæ veniant, dixi in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif. appell. 119.

23 Non sufficiat facta locatio.] Notatur ad hoc quòd quis potest esse Comes, ratione patrimonij, & Episcopus, vt per Abb. hic num. 5. Molin. de primog. lib. 1. cap. 13. num. 97. Syluan. consil. 3. à num. 53. Menoch. remed. 10. recap. num. 98. Cabed. de patronatib. Regia Corona, cap. 5. numer. 4. vbi ponit exemplum in Episcopo Colimbrien. Menoch. de arbitr. casu 231. num. 6.

24 Nec est vtrique probata proprietas.] Notatur ad hoc quòd dominium per instrumentum locationis non probatur, vt per Mascard. de probat. concl. 541. nec probatur per instrumentum diuisionis, Alexand. consil. 187. n. 4. lib. 2. Hieron. Gabr. conf. 93. n. 10 lib. 2. Nec ex instrumento emptionis etiam cum pretij solutione & possessionis traditione, nisi ex parte emptoris probetur quòd venditor esset dominus, vel tantum temporis intercesserit quòd fuerit prescriptum, gloss. verbo in vacuum, paulo ante med. in l. cum res C. de probat. Alex. consil. 98. n. 7. vol. 1. Nec per instrumentum donationis probatur dominium donatarij nisi probetur donantem fuisse dominum, Afflict. de dec. 40. n. 1. cum alijs per Surd. de dec. 260. n. 1. vbi generaliter quòd dominium non probatur ex titulo, nisi constet quòd actor esset dominus, Aym. conf. 157. n. 5. Card. Mantica de dec. 198. n. 1. Hoc tamen procedit in rei vindicatione, non autem quando agitur de dominio ad alium effectum, tunc enim leuiore probationes sufficiunt, Afflict. de dec. 23. n. 4. & 5. Rot. de dec. 12. n. 10. p. 2. recent. Intelligitur etiam si agatur contra tertium, secus si agatur contra illum, qui ipsum emptorem, vel donatarium recognouit in dominum, & concurrant adminicula, Rot. dec. 400. n. 1. p. 1. recent.

25 Nec ad plenum possessio.] Notatur ad hoc quòd possessio per simplicem locationem non probatur, Mascard. de probat. conclus. 1181. D. Barbol. in l. si alienam, n. 80. ff. soluto matrim. Menoch. conf. 180. n. 74. Valase. de iure emphyt. quest. 9. n. 13. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 16. num. 25. Rot. de dec. 405. apud Farin. in 1. collect. nouiss. alias p. 4. diuers. qui secus dicunt quando ultra locationem interuenit pensionis solutio, tamen concurrentibus adminiculis concludenter possessionem contra tertium probari ex locatione responderunt Socin. conf. 13. n. 16. lib. 2. Natt. consil. 50. n. 49. lib. 1. Anton. Gabr. commun. tit. de locato concl. 4. n. 16. Cels. de Grassis de dec. 10. de causa possess. Rot. in Romana, seu Albanen. diuisionis 26. Iunij 1619. coram

R.P.D. Pirouano, vbi etiam fuit dictum adminicula quoad hunc effectum ponderari ex effectu perceptione, quod est signum evidens possessionis, & ex receptione pensionum, & ex productione eorundem locationis instrumentorum, ex qua oritur confessio contentorum in eis. Et quod ex instrumentis locationum bene probatur possessio ad effectum mantentionis in exactione decimarum concurrentibus adminiculis, resolunt Grat. conf. 50. n. 49. & seq. lib. 1. Seraph. de dec. 996. n. 2. Rot. de dec. 573. n. 3. part. 2. recent. & in Leodier. Parochialis 4. Iulij 1625. coram R.P.D. Merlino, latè Ferentil. in annot. ad dec. 263. Buratti.

Distinguendum videbatur, &c.] Collige ex text. data contrarietate instrumentorum quantum fieri possit, ad concordiam esse reducenda, idem videtur probare text. in cap. cum dilecta, de confirm. utili, iuncto text. in cap. quoniam frequenter, in princ. et lite non contest. tradunt Bart. in l. fin. §. item num. 4. ff. de condit. indeb. Bald. in l. scriptura, C. de fide instr. Felin. in cap. cum tu, n. 8. de testib. Intellige vt procedat in illis instrumentis, quæ ad concordiam reduci possunt, cum Abb. n. 2. & Felin. 9. in cap. impurari 13. de fide instrum. Non obstat l. Sempronius 48. ff. de legat. 2. quia procedit ex eo quia per illam minorem quantitatem in fauorem hæredis reducitur ad concordiam contrarietas, seu contradictio, quæ apparebit in exemplis, de quibus ibi, Boët. de dec. 252. n. 11. Menoch. casu 213. n. 15. Nec etiam obstat l. scriptura C. hoc tit. de fide instrum. quia procedit in scripturis, quæ ad concordiam reduci nequeunt, patet ex verbis ibi, scriptura diuersa.

In gloss. Consumptum. Notatur ad hoc quòd si in primis literis est appositæ clausula, appellatione remota, de ea debet fieri mentio in secundis, vt per Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, notab. 4. num. 14.

In gloss. Pertinere. Notatur ad hoc quòd verbum, pertinere, omnem causam & titulum siue singularis, siue vniuersalis successione comprehendit, vt per Ozae. de dec. 4. n. 2. Rebuff. in l. verbum pertinere 181. ff. de verbor. signif. Hieron. Portoles in tract. de consensib. c. 5. num. 19.

In gl. Indictionis, ibi, nota ergo quid sit indictio, &c. 18 Indictio erat tributum quoddam quod olim Imperatoribus Romanis de lustro in lustum à provincialibus suis præstabatur, id est, de quinquennio in quinquennium soluebatur, & ex eo tempore, quo ab Imperatoribus fuit indictum, tabelliones, & notarij in instrumentis ceperunt ab indictionibus tempora, numerosque annorum computare ante Christi D.N. Natiuitatem, & ita prima indictio cepit tribus annis ante Christi Natiuitatem, tradunt Otalor. de nobilit. p. 1. c. 2. n. 20. & 22. Garc. Tolet. in lucerna rub. vtrum librorum Codicis, sub rub. de indictionib. à n. 6.

In gloss. Deleta, ibi, tercio quia falsum sigillum, &c. 19 Notatur ad hoc quòd non solum probat scriptura munita sigillo proprio, sed etiam alieno, dummodo exprimat quòd de voluntate sigillantis fuit adiectum sigillum alienum, vt per Anton. Gabr. commun. tit. de pres. concl. 4. n. 15. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 61. n. 30. & 35.

In gloss. Magis, ibi, per chronicam Imperatorum. Notatur ad hoc quòd chronicis antiquis, quibus à Maioribus nobis fides communiter adhibita est, credere debemus, vt per Xuar. alleg. 8. n. 2. 1. & seq. Callan. in catalogo gloria mundi, p. 10. consid. 46. ad fin. Mascard. de probat. concl. 398. n. 5. Guttier. pract. lib. 3. quest. 13. n. 23. vide citatos ad cap. cum causum, n. 5. de probat. Vnde exemplis chronicarum historiarum, aut casuum similium rectè posse iudicari, tradunt Palat. in repet.

De Fide instrumentorum, Tit. XXII. 557

reper. rubr. de donat. inter virum, & uxorem. §. 42. n. 2. Aniles in proem. Prætor. in verbo Reyna, n. 9. Fufc. lit. E. fin. 48. Burg. de Pace in proem. legum Tauri ex n. 22. 9. Hojed. de incompat. benef. p. 2. c. 1. n. 47. Læd. de Zanchis de privileg. Ecclef. priuileg. 66. n. 3.

- 31 In gloff. Quod nemini, bi, plures titulos sui dominij assignet. Notatur ad hoc quod potest quis obtinere varios titulos super eodem beneficio, & defendere se ratione illorum, vt per Nau. in cap. accepta, opposit. 3. n. 3. sup. de restit. spoliat. Datur enim in beneficialibus multiplicatio titulorum, Calder. conf. 7. de elect. Rota apud Farin. decis. 117. n. 1. & decis. 333. n. 6. p. 1. recent. vbi intelligit sine præiudicio collatoris.

S V M M A R I V M.

- 1 Litera super absolutione voti per Cruce signatos impetrata tacita veritate, vel expressa falsitate non valent
- 2 Subreptio vitiat Principum privilegia.
- 3 Privilegium contra solum cursum privilegiorum, & contrarium rationi de falsitate est suspectum.
- 4 Verba, carere volumus, important ipso iure.

C A P. Quod super his. VII.

- 1 **L**iteræ impetratæ à Sede Apostol. super commutatione, vel dispensatione voti, si sunt falsitas expressa, vel suppressa veritas sunt nullæ, & impetrantes cogi debent soluere votum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Zabara. Collect. Bellam. Ioan. Andr. Anchar. Imol. Anan. Host. Butr. Panorm. Bald. Innoc. Henric. Boich. Felin. Mynsing. Aretin. Barbat. Guid. Papæ, Cujac. Viuian. in ration. 2. libri iuris Pontif. pag. 197. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 282. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 1. c. 1.
- 2 **V**nde si tales per suppressionem veritatis, &c.] Notatur ad hoc quod subreptio vitiat Principum privilegia, sicut alia, vt per Xuar. alleg. 8. num. 7. & alleg. 9. num. 10.
- 3 **N**on solum dubias, &c.] Ideo sic dicuntur dubias, quia insolite sunt, vt per Perez l. 6. gloss. 1. pag. 694. col. 1. vers. item rescriptum, tit. 12. lib. 3. Ordin. Vnde privilegium contra solum cursum privilegiorum, & contrarium rationi de falsitate est suspectum, vt per Xuar. alleg. 2. n. 6.
- 4 **C**arere volumus.] Hoc est, ipso iure, ex ante traditis per Tiraq. in l. si unquam, C. de renouandis donat. verbo, reuertatur, à n. 134. Sayr. in clauis Regia, lib. 3. c. 8. n. 26.

C A P. Pastoralis. VIII.

- 1 **D**ecretalis aliqua extraneas quando allegatur, de qua merito iudex dubitat, tunc si est conformis iuri communi, potest secundum ea iudicare; si verò est dissona, non potest, sed debet consulere Papam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Zabara. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Innoc. Barbat. Anan. Host. Bald. Panorm. Felin. Butr. Anchar. Henric. Boich. Dec. Mynsing. Guid. Papæ, Cujac. Viuian. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 197. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 282. remissive Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 2. tit. 12. c. 4.
- 2 **C**ollige ex text. quod statuta iuri communi contraria. I.

sona censetur esse ius commune, vt per Tiraq. de retractu l. §. 9. gloss. 2. n. 55. Vnde Ordinationes Regias Lusitanorum ius commune eis esse, resoluunt Gam. Lustr. decis. 50. num. 5. & decis. 350. n. 6. Valasc. conf. 103. n. 8. Cald. Pereira de empr. c. 1. n. 5. Cabed. Lustr. decis. 211. p. 1. Sic etiam leges Castellæ apud Castellanos ius commune constituere tenent Perez in proemio ordinamenti, q. 3. Azeued. in rubr. ad tit. 1. lib. 2. noua recop. pag. 122. Morl. in emporio iuris, p. 1. tit. 1. §. 16. n. 13. vers. apud.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumenta, & scriptura usque ad conclusionem in causa produci possunt, & n. 2.
- 3 Instrumenta in iudicio produci non possunt postquam fuerit in causa conclusum.
- 4 Consuetudo, vel statutum potest facere de non plena probatione plenam.
- 5 Consuetudine introduci potest vt plena fides priuata scriptura adhibeatur.
- 6 Consuetudo, vel statutum iubens libris mercatorum plenam fidem ad liberos, valet.
- 7 Instrumenta publica, & alia scriptura sunt coram ipsomet iudice producenda, ad hoc vt fides eisdem adhibeatur in iudicio.
- 8 Conclusum in causa dicitur quando amba partes renuntiauerunt omnibus probationibus.

C A P. Cum dilectus. IX.

Instrumenta producere potest vtraque pars post publicatas attestaciones, & ante definitiuam sententiam. Item vbi talis est consuetudo, creditur instrumentis Regis, & per ea potest quis probare suam intentionem in iure. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Zabarella. Bellam. Ioan. Andr. Host. Innoc. Anan. Hostien. Bald. Panorm. Barbat. Felin. Henric. Boich. Anchar. Mynsing. Butr. Guid. Papæ, Cujac. Viuian. in rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 198. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 282. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 2. tit. 13. cap. 4.

Etiam post publicationem attestacionum, &c.] Notatur ad hoc quod instrumenta & scriptura usque ad conclusionem in causa produci possunt, vt per Perez l. 6. tit. 11. lib. 3. Ordinam. pag. 675. Mich. Grass. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 11. n. 169. pag. 577. Viuian. Neapol. decis. 235. Menoch. de arbitr. casu 241. Bernard. Graue. ad pract. Camer. Imper. lib. 1. concl. 107. confid. 3. Ordin. Regia Lusitan. lib. 3. tit. 54. §. 16. vbi parens meus, Azeued. per text. ibi in l. 3. tit. 8. lib. 4. noua recop. Cenal. commun. contra commun. q. 610. Morl. in emporio iuris Ciuslis, p. 1. tit. 11. q. 4.

An tequam sit in causa conclusum.] Ergo postquam fuerit in causa conclusum, instrumenta in iudicio produci non possunt, Mascard. de probat. conclus. 925. Don. à Fina tom. 1. communium opinion. lib. 4. tit. 11. num. 304. pag. 586. Nec sufficit si incontinenti post sententiam producantur: Ex Tiraq. de retractu, tit. 2. §. 2. gloss. 5. num. 23. Mascard. d. conclus. 925. num. 5. Plures casus in quibus post conclusum in causa instrumenta, & alia probationes admittantur, refert Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 1. collect. 85. Iul. Cæf. Imbrian. de primo, & secundo benefic. confid. 9. à num. 41.

Quod si consuetudo illius patriæ, &c.] Notatur ad 4
Aaa 3 hoc

hoc quod consuetudo, vel statutum potest facere de non plena probatione plenam, vt per Tiraq. de nobilit. c. 37. n. 92. Perez l. 5. gloss. 1. pag. 644. col. 1. tit. 8. lib. 3. Ordinar. Valasc. conf. 10. Et consuetudine introduci potest vt plena fides priuata scriptura adhibeatur, Cald. Pereira de empt. & vendit. c. 25. n. 47. Henric. conf. 56. n. 51. Vnde valere consuetudinem, vel statutum iubentem libris camporum, mercatorum, vel similibus adhiberi plenam fidem resoluunt Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 1. n. 316. pag. 586. Mascard. de probat. concl. 973. n. 16. Surd. decis. 312. n. 3. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 171. n. 2. Couar. pract. c. 22. n. 8. in fine.

7 Poteritis admittere. Ergo instrumenta publica, & alia scriptura sunt coram ipsomet iudice producenda, ad hoc vt fides eisdem adhibeatur in iudicio, vt per Couar. pract. c. 20. n. 6. col. 1.

8 In gloss. Cancellum. Notatur ad hoc quod dicitur conclusum in causa quando ambae partes renuntiauerunt omnibus probationibus, & nolunt amplius quicquam probare, vt per Perez l. 6. verbo, pleito concluso, tit. 11. lib. 3. Ordinar. pag. 676. Alex. conf. 77. vol. 1. & conf. 62. vol. 3. Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 101. a princ. Iul. Cael. Imbrian. de primo & secundo beneficio confid. 9. n. 4.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumenti falsitas, vel quod deest instrumento, probari potest per testes.
- 2 Libellus vnus sufficit pro diuersis causis.
- 3 Venditor ubi tenetur tradere possessionem emptori, liberatur ab huiusmodi traditione, si se constituat possidere eius nomine.
- 4 Libera res tradi debet.
- 5 Res minus vales ex onere adiecto.
- 6 Venditionis contemplatione quod factum est, pars pretij est.
- 7 Valorem rei minuit pactum de retrovendendo.
- 8 Tabelliones, & Notarij vim duorum testium obtinere dicuntur.
- 9 Instrumentum reddit suspectum testis vnus ex numero necessario repugnans.
- 10 Testamentum ob dictum vnus testis instrumentarij vacillare dicitur.
- 11 Instrumentum testibus reprobari potest, illis enim repugnantibus vices suas amittit.
- 12 Instrumentum, etiam si plures habeat inscriptos testes, duobus tamen omni exceptione maioribus, quoad eius seriem etiam directe reprobari potest.
- 13 Facta non presumuntur nisi probentur.
- 14 Confessio partis etiam post conclusum in causa admittitur.

C A P. Cùm Ioannes. X.

1 Instrumenti falsitas, vel quod deest instrumento, potest probari per testes, & sic testes praeferruntur instrumento. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Colle. & Zabar. Bellam. Ioan. And. Imol. Henric. Boich, Barbat. Felin. Bald. Guid. Papae, Host. Anchar. Panormit. Butr. Mynsinger. Anan. Cujac. Viuian. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 199. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 283. & tom. 4. repet. in iure Canon. ad secundum Decret. librum, Barth. Bellencin. remissioe Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 2. tit. 8. cap. vnic.

Cum super, l. 1. est quibusdam aliis articulis. Ergo vnus libellus sufficit pro diuersis causis, vt per Tiraquell. de retractu, tit. 2. §. 2. gloss. 1. n. 67.

Possessionem vacuam tradere. Vnde cum venditor tenetur tradere possessionem emptori, liberatur ab huiusmodi traditione, si se constituat possidere eius nomine, itavt ipse emptor non possit postea agere ad huiusmodi traditionem, sed tantum rei vendicatione, vel publiciana in rem actione, vt per Tiraquell. de constituto, p. 1. n. 7.

A creditoribus liberatum. Ergo tradi debet res libera, itavt per simplicem traditionem non dicatur impleri contractus, Surd. decis. 153. n. 7.

Cuius conditionis intuitu, &c. Notatur ad hoc quod ex onere adiecto minus valet res, vt per Panorm. lib. 3. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. part. 3. cap. 4. num. 24. Et illud quod factum est contemplatione venditionis, est pars pretij, Tiraquell. de retractu lig. §. 1. gloss. 18. num. 69. An pactum de retrovendendo minuat valorem? vide Couar. lib. 3. var. cap. 10. num. 10. Tiraquell. de retractu conuenit. in prefat. numero 10. Pinel. in d. cap. 4. num. 19. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 97. num. 6. Mascard. de probat. conclus. 960. numero 13. Menoch. conf. 358. num. 16. Gemin. de usuris comment. 2. §. 5. num. 129. plures refert Doctores Cened. ad Decretal. collect. 28 num. 4. quibus adde Card. Mantica. de tacitis & ambig. conuenit. lib. 3. tit. 20. num. 41. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 375. vers. rem venditam, Azor. iustit. moral. part. 3. lib. 8. cap. 12. quest. 3. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 15. num. 293. Gam. Lusit. decis. 138. num. 2. & decis. 168. num. 8. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, sua facilitate, num. 83. Valasc. de iure emphyt. quest. 10. num. 6. ad finem, & consil. 60. num. 10.

Tabellionem quoque qui confecerat instrumentum. Notatur ad hoc quod Tabelliones, & Notarij vim duorum testium obtinere dicuntur, vt per Rebuff. de reprob. testium, n. 125. Mascard. de probat. concl. 1095. n. 3. cum seqq. Menoch. conf. 380. n. 5.

Et vnus ex testibus in instrumento subscriptis. Ergo vnus testis ex numero necessario repugnans instrumentum reddit illud suspectum, vt per Bonacoli. commun. crimin. p. 1. verbo, instrumenta, fol. 96. vers. Perez ad tit. 2. lib. 5. Ordinar. pag. 135. Instrumentum enim redditur suspectum, si testis deponit aliter fuisse scriptum, quam partes dixerint, & voluerint, Bart. in l. 2. §. si quis neget, n. 6. vers. quaro quid si vnus, Bald. num. 3. vers. deinde nota, ff. quemadmodum testam. aper. Crauet. conf. 56. num. 20. Boer. decis. 118. n. 14. & 15. Menoch. de arbit. casu 105. n. 13. Rot. decis. 251. n. 1. part. 1. recent. quos refert, & sequitur Buratt. decis. 543. num. 8. Sic etiam testamentum ob dictum vnus testis instrumentarij vacillare dicitur, vt per Charrian. tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 13. n. 206. pag. 56. Menoch. de arbit. casu 105. n. 22. Surd. conf. 414. n. 18. & 19. ad finem, iuncto n. 43. Fatim. in praxi crimin. p. 4. conf. 97. n. 15.

Vt trium, vel plurium idoneorum testium, &c. Ergo testibus potest reprobari instrumentum, vt per Perez l. 1. gloss. 4. pag. 135 in princip. tit. 2. lib. 5. Ordinar. Cenal. commun. contra commun. quest. 43. n. 4. Morl. in emporio iuris Ciuili, p. 1. tit. 1. §. 5. etiam non instrumentarios, Innocent. in cap. tertio loco, in fine, de probat. vbi Bald. num. 12. ante med. vers. quia propter, Dec. conf. 101. n. 3. vers. tertio adsum testes, Buratt. d. decis. 543. n. 10. Nam illis oppugnantibus instrumentum vires suas amittit, scripturae fides prorsus labefactatur, Mascard. de probation. in proem. quest. 6. numero 36. cum seqq. Cald. Pereira de emptione, cap. 6. numero 4. Aduertendum maxime est quod etiam si instrumen-

De Fide instrumentorum, Tit. XXII. 559

tum plures habeat inscriptos testes, duobus tamen omni exceptione maioribus quoad eius litem etiam directe reprobari potest, vt per Couar. lib. 2. *variar. c. 13. n. 11.* Mascard. *concl. 919. n. 9. & 10.* Menoch. *de arbit. casu 105.* Grammat. *dec. 60. n. 4.* Hippol. *conf. 27. n. 14.* Bonacof. *communium crimin. verbo, testamentum, fol. 80. verso.* Mich. Graff. & Vin. *tom. 1. communium opin. lib. 4. tit. 11. n. 227. & seq. pag. 581.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 9. q. 27. n. 18.* Sayr. *in clau. Regia, lib. 1. c. 21. n. 11.* Steph. Grat. *discept. fore. scilicet 92. n. 22. cum seqq. Farin. p. 4. conf. 54. n. 23. & dec. 49.* Menoch. *conf. 380. n. 11.* vbi resoluit quod testes debent esse omni exceptione maiores vt fidem faciant, & instrumentum ipsum ei contradicendo, suspicium reddant, & quod hac qualitas quod sint omni exceptione maiores deduci, & probari debet à producentibus istos testes.

13. *Verum responsionem istam, &c.* Notatur ad hoc quod facta non presumuntur nisi probentur, vt per Mascard. *de probat. concl. 712. à princip.* & plures citatos in libello de principis vtriusque iuris, lit. F. n. 6. & per me in *pract. Axiom. iuris vsusq. Axiom. 93. n. 27.*

14. *Fuisse in iure confessa.* Ergo confessio partis etiam post conclusum in causa admititur, vt per Azeued. *l. 7. n. 122. tit. 18. n. 4. noua recop. Cald. Pereira de potestate eligendi, c. 7. n. 21.*

Pronuntiamus venditionem predictæ domus. Videtur text. probare non esse presumendas duas venditiones vt fieret concordia testium cum publico instrumento data vnus cum aliis repugnantia. Sed verius est data repugnantia inter instrumentum venditionis, & testes in illo non subscriptos, faciendam esse, si fieri potest, concordiam vsque adeo vt duæ venditiones presumantur, de quarum altera instrumentum, de alia vero testes intelligantur, prout in hoc text. *vers. ad hoc*, Pontifex volebat suspicari, ita in specie Felin. *n. 6. & 7. in presenti*, Abb. *n. 37. in cap. dudum il. 2. de elect.* & in hanc sententiam inclinat Dec. *in cap. in presentia, n. 10. de probat. Alex. conf. 88. n. 27. vol. 5.* Nec oppositum probat hic text. *in vers. fin.* si quidem resp. propterea neglecta concordia absque instrumenti probatione secundum testes hunc text. indicasse venditionem tantummodo fuisse conditionalem, quia, vt aduertit Mynsing. *in cap. ciam tu n. 2. de testib.* in specie huius text. per confessionem non vnus, sed vtriusque partis constituit vnica esse venditionem patet ibi, quod vnica tantum venditio, & insuper conditionale, patet ibi, ex vtriusque confessione colligitur euidenter eiusdem domus venditionem conditionalem extitisse, & non puram, qua cessante confessione facienda erat concordia, & presumendum multiplicatas esse venditiones, iuxta text. *in cap. cum tu*, scilicet vnica puram, in qua instrumentum verificaretur, & alteram conditionalem, de qua testes deponere intelligerentur.

15. In gloss. *Vacuum.* Intellige si venditor habeat rei restituendæ facultatem, vt per Perez *l. 2. gl. 1. pag. 189. col. 2. tit. 7. lib. 5. Ordinam.*

CAP. Ex parte. XI.

Honor. III.

1. Itera vnus defectus, seu carentia non vitiat decretum, vt sit in particulis *spoliarum*, definitio. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Innoc. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anchor. Panorm. Host. Butr. Bald. Felin. Barbat. Guid. Papæ, Mynsing. Cujac. Viuian. *in ration. secundi libri iuris Pontificij,*

pag. 199. Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 283.* remissum Ximen. *in concord. p. 2.*

Collige ex text. propter defectum literæ non vitari re scriptum, vide Roman. *conf. 548.* Bald. *in l. Imperator, ff. de statu homin. Molin. de primog. lib. 2. cap. 8. n. 35. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

1. Instrumenta communia edi non faciens index parti hoc petenti, licet appellatur ab eo.
2. Protocolum exhiberi aduersario petenti quando quis cegi possit, ostenditur.
3. Presumptio est contra notarium celantem protocolum.
4. Instrumenta parti aduersa edi debent.

CAP. G. perpetuus. XII.

Gregor. IX.

Q Vando litigatur, & sit conventio, vel reconuentio coram iudice, si vna pars petat sibi tradi instrumenta communia, & index hoc non curat, potest licet appellare, & quicquid tentatur post appellationem non valere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Panormit. Anchor. Hostiens. Henric. Boich, Bald. Butr. Felin. Barbat. Guid. Papæ, Mynsing. Cujac. Viuian. *in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 199.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 283.* remissum Ximen. *in concord. p. 2.*

Copiam quorundam instrumentorum, &c. Notatur ad hoc quod vbi producit instrumentum haberet protocolum, aut præsumeretur id esse apud ipsum, cogendus erit petenti aduersario protocolum exhibere, præmissio iuramento, aut probatione quod illud habeat, vt ille contra quem instrumentum producit possit ipsum falsum allegare, vt per Couar. *pract. c. 19. n. 4. vers. tertium.* Nam præsumptio est contra notarium celantem protocolum Mascard. *concl. 1090. n. 25.* Perez *l. 2. tit. 5. lib. 2. Ordinam. pag. 2.* Valdes. *in addit. ad Xuar. p. 1. pag. 89.* Et non creditur dicenti se illud amisisse nisi probet, Farin. *in praxi crimin. p. 6. tit. de simulat. & falsit. q. 1 § 4. n. 40.* Nec in hoc statuitur eius iuramento, Bajard. *ad Clar. §. falsum, n. 162. & seq. Stephan. Gratian. discept. foren. c. 161. n. 27. & 52.* Nisi ultra iuramentum concurrant alia præsumptiones, Farin. *d. q. 1 § 4. n. 41.*

Fieri non faiebant eadem. Ergo instrumenta parti aduersa edi debent, vide tamen Doctores relatos ad *c. 1. in fine, sup. de probation.*

S V M M A R I V M.

1. Scriptura priuata ab eodem producta fidem non facit.
2. Falsitas arguitur ex contrarietate, seu repugnantia appa-
rente inter vnum, & alterum instrumentum.
3. Contraria allegans non est audiendus.

CAP. Imputari. XIII.

S CRIPTURÆ contrariæ inter se, si producantur non faciunt fidem, vt imputetur producenti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Zabarel. Collect. Bellam.

A a a 4

Bellam Ioan. Andr. Anchar. imola, Anania, Hostienf. Butr. Innoc. Panorm. Bald. Henric. Boich. Felin. Mynsing. Barbat. Guid. Papæ, Cuiac. Viuian. in *rationali secundi libri iuris Pontificij*, pag. 207. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 283. remissive Ximen. in *concord.* p. 1. & 2.

² *Contrarias inter se scripturas, &c.*] Notatur ad hoc quod falsitas arguitur ex contrarietate, seu repugnantia apparente inter unum & alterum instrumentum, vide Menoch. de *arbitr. casu* 187. n. 43. & conf. 199. n. 16. Alex. Trentacinq. var. resol. lib. 2. sub hoc tit. resol. 5. latè Farin. in *praxi crimin.* o. 6. tit. de *falsitate*, & *simulat.* q. 153 n. 121. cum multis seq. ubi n. 132. limitat quando contrarietas, seu repugnantia non est de substantia. Aduerte ex Alexand. Trentacinq. d. resol. n. 6. cum seqq. quod quando duæ scripturæ productæ sunt ab eadem parte, & indirectè contrariantur, neutri statuitur; quando verò productæ sunt à diuersis partibus, veluti una ab actore, altera à reo, præfertur illa scriptura, quæ continet actum fauorabilem, & piū, & quæ confecta fuit à notario digniori, & quæ innuat maioribus adminiculis.

³ Communiter allegatur text. hic ad hoc quod contraria allegans non est audiendus, vt per Conar. var. lib. 2. c. 2. n. 2. in fine, Gregor. Lopez l. 111. verbo, *vin-* *guina*, tit. 18 p. 3. Menoch. de *presumpt.* lib. 4. præf. 41 n. 2. Cabed. Lusi. decis. 34. num. 9. part. 1. Stephan. Gratian. *Morbia* decis. 54. num. 18. Cardos. in *praxi iudic.* cum, verbo, *allegatio*, n. 4. Marc. Anton. *variarum resol.* lib. 1. resol. 56. n. 1. Anton. Monach. *Banoniæ* decis. 34. n. 1. Cardin. Tusch. tom. 2. lit. C. concl. 1005. Rendina in *promptuario receptarum* sent. tit. 100. num. 10. ubi declarat cum aliis hanc regulam locum non habere quando quis vult contra aduersas personas experiri.

⁴ In gloss. *Contrarias*, ibi sed *nunquid est idem in rebus ab eadem parte productis* ? dico quod non. Recipitur ab Alex. Trentacinq. d. resol. 5. n. 14.

S V M M A R I V M.

- 1 *Debiti in instrumento si exprimitur causa, condemnatur debitor, nisi probet indebitum, si non exprimitur, necesse est vt creditor probet id fore debitum.*
- 2 *Confessio sine expressione causa contra contentem non probat, nisi agatur de liberando aliquem, vel facta sit in iudicio aut coram arbitro, seu cum iuramento.*
- 3 *Stipulatio sine causa non valet, nisi merita præcesserint.*
- 4 *Instrumentum vt habeat executionem paratam debet continere causam debiti expressam, vel per relationem ad aliam.*

CAP. Si cautio. XIV.

¹ **D**ebitor absoluitur si in scriptura debiti non exprimitur causa quare fuit promissum, nisi creditor probet id fore sibi debitum, si exprimitur causa, condemnabitur debitor, nisi probet se id non debere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Innoc. Zabara. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anania, Henric. Boich. Barbat. Anch. Pauorm. Host. Bald. Butr. Felin. Guid. Papæ, Mynsing. Cuiac. Viuian. in *ration. secundi libri iuris Pontificij*, pag. 200. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 284. & tom. 4. repet. in *iure Canonico ad secundum Decretal.* libr. Barthol. Bellencin. remissive Casal. in *annot.* & Ximen. in *concord.* p. 1. & 2.

² Collige ex text. confessionem sine expressione

causæ contra contentem non probare, vt per Mascard. de *probat. concl.* 145. Perez l. 3. gl. 1. vers. *quinto notabilis*, pag. 403. tit. 19. lib. 2. Ordin. Bossi. in *pract. crimin.* tit. de *confessis*, ex n. 43. Paul. Merend. inter *confilia crimin.* diuers. Zilet. conf. 91. n. 2. Crauet. conf. 136. n. 38. Ant. Scap. de *iure non scripto* lib. 5. tit. de *confess. reor.* cap. 125. Ceual. *commun. contra commun.* q. 38. Farin. in *praxi crim.* q. 81. n. 10. addit ad eundem conf. 80. lib. 1. in lit. A. ubi dicit quod in confessione criminali non est necessaria expressio, & specificatio causæ, sed sufficit præexistentia illius, Buccaron de *different. inter iudicia civilia & crimin.* differ. 17. ex num. 6. ubi num. 8. adnotat ad declarationem huius text. vt toties dicatur confessio cum causa, quoties illius adit præexistentia.

Intellige principalem huius text. conclusionem vt procedat ad effectum faciendi plenam probationem, semiplenam namque facere probant Bellacomb. tom. 2. *communium opin.* lib. 7. tit. 19. n. 213. & 217. pag. 297. Si verò agatur de liberando aliquem, huiusmodi confessio sine causa plenè probat, Mascard. *concl.* 345. n. 4. & *concl.* 346. n. 17. Rebuff. in *tract. nominat.* q. 12. n. 17. ubi resoluit quod confessio in iudicio valet etiam sine causa, & n. 14. id limitat coram arbitro, Guttier. de *iuram. confirm.* p. 1. cap. 47. num. 15. ubi à num. 14. probat promissionem, obligationem, seu confessionem sine causa cum iuramento valere, de quo etiam Couarrun. in *cap. quamvis pactum, de pactis in 6. part. 2. §. 4. a. n. 15. ad finem*, Brunor. à Sole in *locis communib.* verbo, *confessio* 28. Caualer. decis. 263. num. 3.

Vnde stipulationem sine causa non valere, nisi merita præcesserint, tenet Tiraq. in l. si *enquam*, C. de *reuocandis donat.* verbo, *donatione largitus*, n. 56. Et in *instrumentum* vt possit habere executionem paratam, debere continere causam debiti, alias stipulationem, seu promissionem in eo contentam non tenere resoluit Anton. Gom. var. tom. 11. cap. 11. n. 3. & 4. Perez ad l. 3. tit. 5. lib. 3. Ordin. Mendoc. in *disput. suis*, lib. 1. cap. 4. n. 52. Eduard. Caldeira de *errorib. pragmat.* lib. 3. c. 3. n. 3. Guttier. d. c. 47. à n. 1. Azeued. l. 1. à num. 170. tit. 21. lib. 4. noua *recop.* Mendez à Castro in *praxi Lusi.* lib. 3. c. 22. n. 12. Sufficit tamen quod habeat causam expressam, vel per relationem ad aliam, vt per Ioan. Garc. de *nobilis gloss.* 41. num. 7. Menoch. de *presumpt.* lib. 3. q. 132. n. 16. Parlad. lib. 2. rerum *quotid.* p. 1. cap. fin. §. 12. limit. 3. Vel quod in causa conditio posita sit Anton. Gom. d. cap. 11. num. 3. & 4. Guttier. d. cap. 47. num. 9. Vel denique quod dicat ex resto, vel ex relatione, Aueralan. tit. de *las exceptiones*, num. 21. vers. *quarta solemnis*, Rebuff. de *chirographis recogniti.* à num. 65. Azeued. l. 2. num. 23. tit. 16. lib. 5. noua *recopil.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Ordinarij auctoritate potest Notarius tabellionis mortui notas in publicam formam redigere, & n. 2.*
- 3 *Citatio requiritur partis, cuius interest, non transferri exemplar.*
- 4 *Exempla à notario facta solemniter presumuntur facta.*
- 5 *Exempla fideliter sunt exemplanda iuxta senorem, & typum exemplaris.*
- 6 *Exemplum sumptum ex protocollo notarij mortui habetur pro instrumento publico, & authentico.*
- 7 *Instrumentis exemplaribus fides adhibenda est, quando ex ipsius tabellionis protocollo traduntur, seruata iuris forma.*

CAP.

CAP. Cùm P. Tabellio. XV.

Notarius si aliqua instrumenta redacta in notam non perfecit, & moriatur, alius Notarius auctoritate iudicis ordinarij ad petitionem partium poterit illa in publicam formam redigere, & habebunt perpetuam firmitatem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Butr. Henric. Boich. Anchar. Bald. Panor. Felin. Barbat. Mynfinger. Guid. Papae. Cujac. Viuian. in ration. 2. libri iuris Pontif. pag. 201. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 284. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Morte praeventus. Idem dic si longa valetudine detineatur, vel in exilium mittatur, vt per Rebuff. ad l. 99. vers. octaua regula est, ff. de verborum significat.

Auctoritate ordinarij iudicis. Quae ob id requiritur vt citetur pars, cuius interest, non transcribit exemplar, vt per Boer. decif. 37. n. 7. Socin. reg. 231. Conar. praef. c. 21. n. 6. Menoch. conf. 7. n. 1. & conf. 732. num. 4. Rebuff. ad d. l. 99. vers. nono queritur, pag. mibi 421. Mascard. de probat. concl. 138. Cald. Pereira de emptione, & vendit. cap. 35. n. 9. Rot. decif. 1. de fide instrum. in nouis, Ruin. conf. 88. in fin. lib. 4. Steph. Gratian. discept. forens. c. 859. n. 4. & quando pars est incerta, requiritur, generalis citatio per proclama. Couarru. praef. 2.1. n. 4. in fin. vers. tertio exigitur, cum alijs per Menoch. d. conf. 7. num. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 907. n. 32. & 41.

Hac tamen citatio in aliquibus casibus non requiritur, & primo in exemplatione Principis auctoritate facta. Felin. in cap. fin. num. 9. de fide instrum. Mascard. de probat. concl. 741. num. 67. & 90. Caualer. decif. 205. n. 2. quae est inter recent. decif. 422. n. 3. p. 1. Secundo in exemplatione facta ex protocollo quando non pendet lis Neuiz. conf. 25. n. 13. Seraph. decif. 1236. n. 3. & fuit dictum in Beneuentana domus 28. Iunij 1613. coram Card. Pamphilio iun. Tercio in exemplatione instrumenti facta per eundem, qui illud rogauit. Rot. decif. 348. sub num. 2. post vol. 2. consil. Farin. Quarto in iuribus exemplatis per successorem in officio, quae etiam sine citatione partis, & alijs solemnitatibus probant, Dec. in autb. si quis in aliquo n. 26. C. de edendo. Verall. decif. 224. n. 3. p. 2. Rot. decif. 351. n. 7. post vol. 2. consil. Farin. & inter recent. decif. 127. num. 1. & decif. 389. n. 2. p. 1. & decif. 581. n. 4. p. 2. & in Romana consensu 4. Iunij 1621. coram bonae memoriae Vbaldo. sen. Quinto in exemplatione facta in praesentia partis aduersae, vt fuit dictum in Sulmonen. beneficii 7. Iunij 1627. coram R. P. D. Duran. Praesumuntur tamen solemniter facta à Notario huiusmodi exempla, Menoch. de praesumpt. lib. 2. praef. 80. Cald. Pereira d. cap. 35. n. 10. praecipue quando exemplatio est multum antiqua, nempe 30. annorum, quia tunc commissione iudicis & parte citata praesumitur facta, Tiraq. de praescript. fol. 72. vers. 37. Mascard. concl. 711. n. 82. sed vbi exemplum est antiquum transcriptum à tabellione notae fidei, & in eo enuntiantur solemnitates requisitae à iure, vt quia ipse notarius refert se hoc exemplum traduxisse mandato iudicis, parte vocata, & examinato diligenter originali, tunc enim huiusmodi exemplo plena, & integra adhibenda est fides, Couar. d. c. 21. n. 7. vers. 4. Menoch. d. praef. 80. n. 2. Steph. Grat. discept. forens. c. 859. n. 15. & 16. Caualer. decif. 613. n. 2. Nam si appareat in exactione non intervenisse requisita, tollitur nunc praesumptio, quae ex diuturnitate temporis oritur, ex traditis per Menoch. de pra-

sumpt. lib. 3. praef. 132. num. 79. quem refert, & sequitur Stephan. Grat. discept. forens. c. 268. n. 4. & d. c. 859. n. 7. Surd. decif. 334. n. 20. Caualer. d. decif. 613. n. 2. Buratta. dec. 444. vbi Ferentil. n. 14. in fine, quo casu non sufficit antiquitas temporis 30. annorum, sed requiritur centum annorum. Couar. d. c. 21. n. 7. in 3. casu vers. quod si non hac specie, Caualer. d. decif. 613. n. 3.

Fideliter. Notatur ad hoc quod huiusmodi exempla fideliter sunt exemplanda iuxta tenorem, & typum exemplaris, seu prototypi, latè Cald. Pereira d. c. 35. n. 4.

Habitu per hoc perpetuam firmitatem. Notatur ad hoc quod exemplum sumptum ex protocollo notarij mortui habetur pro instrumento publico, & authentico, vt per Menoch. conf. 7. n. 6. Mascard. de probat. concl. 711. n. 9. Cald. Pereira d. c. 35. n. 8. vbi n. 9. resoluit quod vbi tabellio, qui notam, seu protocollum scripsit mortuus est, debet extrahi instrumentum ab alio publico tabellione. Notatur etiam ad hoc quod exemplaribus instrumentis fides adhibenda est quando ex ipsius tabellionis protocollo traduntur seruata iuris forma, vt per Bellacomb. tom. 1. communium opinion. lib. 4. tit. 1. n. 147. pag. 575. Quae autem requirantur in confectione, celebratione & extractione instrumentorum, latè cumulat Parlad. lib. 2. rerum quotid. cap. 20. Couar. d. c. 21. Auil. ad c. 19. Praetorum, verbo, traslader, Menoch. de arbit. casu 187. Rebuff. ad l. 99. pag. 421.

S V M M A R I V M.

- 1 Exemplar deductum auctoritate iudicis ordinarij, eandem vim habet sicut instrumentum originale, & num. 2.
- 3 Vicarius Episcopi vigore generalis commissionis non potest auctorare exemplum ex originali sumptum, vt eandem vim, & auctoritatem cum originali habeat.

CAP. Si instrumenta. XVI. & fin.

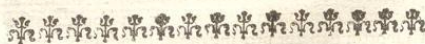
Si propter antiquitatem, vel aliam causam quae petat instrumenta exemplari, praesentia instrumenta ordinario, vel ab eo delegato specialiter ad hoc qui ea diligenter inspiciat, & si non sunt in aliqua vitata, debet facere ea exemplari per publicam personam, & habebunt eandem auctoritatem cum originalibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Zabarel. Collect. Bellam. Ioan. Andr. Anchar. Imol. Anan. Host. Butr. Panorm. Bald. Innoc. Henric. Boich. Felin. Mynfinger. Barbat. Cujac. Viuian. in rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 202. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 284. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Collige ex text. quod exemplar deductum ab originali instrumento, eandem vim habet cum instrumento originali, vt per Alex. conf. 150. n. 4. vol. 6. & conf. 112. ex n. 1. vol. 4. Philip. Dec. conf. 36. ex num. 1. & conf. 564. ex num. 12. Ioan. de Arnono sing. 50. Roland. conf. 69. ex n. 56. volum. 3. Bursat. conf. 119. ex n. 34. & conf. 123. n. 10. Couarru. praef. c. 31. ex n. 4. Simoncell. de decretis in praef. n. 121. cum seq. Laeli. de Zanchis de priuileg. 64. Mascard. de probat. concl. 711. ex n. 17. Menoch. conf. 7. n. 1.

Quando verò est eadem persona tabellionis quae scripsit originale, & quae scripsit exemplum, tunc exemplum plenam fidem facit sicut ipsum originale absque alia iudicis auctoritate, cum idem tabellio de eodem actu possit plura instrumenta conscribere. Felin.

in cap. Albericus n. 2. Abb. n. 5. de testib. L. de Zanch. d. prius. 64. n. 18. Menoch. remed. 4. ad ipse. ex n. 653. & conf. 175. n. 29. cum aliis citatis sup. ad cap. cum P. tabellio, sub n. 3. hoc tit.

Coram ordinario iudice, vel delegato ab eo [specialiter.]
Ergo Vicarius ipsius Ordinarij vigore generalis commissionis non poterit auctorare exemplum ex originali sumptum, ut eandem vim, & auctoritatem cum originali habeat, Tiber. Dec. resp. 24. n. 44. vol. 1. quem refert, & sequitur Narbona de appellatione a Vicario Episcopum, p. 1. n. 250.

De Præsumptionibus.

TIT. XXIII.

UPER hanc rubr. scripserunt Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Bald. Panorm. Felin. Guid. Papæ, Cujac. Ioan. de Londris in breuario sanctorum Canonum, fol. 159. verso, Petr. de Raven. in compend. iuris Canon. Martin. Melfart. in epitom. Decretal. fol. 74. verso, Dan. Venat. in analysi method. iuris Pontificij, à pag. 272. Goffred. & Hof. in summ. huius tit. Alex. Cassan. & Anastas. Germon. in paratilis ad quinque libros Decret. Barth. Carthag. in exposit. tit. iuris Canon. nouissimè Ioan. Honor. lib. 2. summ. in Decret. omnes sub hac rubr.

De materia huius tit. vide Alciat. & Menoch. in suis de eo tractatibus, Philip. de fictionib. p. 2. cap. 2. Simanch. de cathol. instit. c. 5. à n. 4. Penia ad direct. Inquisit. p. 2. q. 5. comm. 80. Mascard. de probat. quest. 10. Card. Mantic. de coniect. ultim. volum. lib. 1. tit. 2. Aluarad. de coniecturata mente defuncti, lib. 1. cap. 4. Mich. Graff. Bon. col. Donat. à Fina, & alios tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 9. n. 259 cum multis seqq. Clar. §. fin. quest. 10. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 36. n. 67. cum seqq. Aldrete de Religiosa disciplina tuerda, lib. 2. cap. 7. Rendina in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 90.

S V M M A R I V M.

- 1 Poena obnoxius sicut est manifestè nocens, ita & occultus, licet postea dicat se ioco fecisse.
- 2 Factum omne malum semper prauè præsumitur factum.
- 3 Verba iniuriosa dicens præsumitur dixisse animo iniuriandi.
- 4 Iniuria non præsumitur per iocum illata, & ideo qui hoc dicit probare tenetur.

CAP. Sicut. I. Salom. Prou. 26.

Qui manifestè nocet, v. g. mittens lanceam, vel sagittam, est noxius poenæ, sic qui nocet occultè amico suo, licet dicat, ludens feci. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hof. Butr. Anchar. Bald. Panorm. Felin. Henric. Boich. Guid. Papæ, Cujac. Viu. in ration. secundæ libri iuris Pontif. pag. 202. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 285. remissimè Ximen. in concord. p. 1. & 2. delumitur ex Salomone in Parabolis, cap. 26. refertur ab Ant. August. collect. 3. Decret. lib. 2. tit. 16. c. 1.

Notatur hic text. ad hoc quòd omne malè factum,

prauè semper præsumitur factum, ut per Mascard. de probat. concl. 223. n. 5. & concl. 1003. n. 21. & 71. Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 85. n. 15. Unde dicentem alteri verba iniuriosa præsumi dixisse animo iniuriandi, resoluit Palat. in alleg. haresis, §. 7. in princip. Nam contra ea præsumitur, quæ de sui natura mala sunt, & de genere prohibitorum, licet aliquo casu possint excusari, ut per Tiraq. de poenis temper. c. 13. num. 16. Mascard. de probat. concl. 495. n. 4. Farin. d. q. 85. n. 14. & q. 89. n. 77.

Ludens feci.] Notatur ad hoc quòd iniuria non 4 præsumitur per iocum illata, & propterea qui hoc dicit probare tenetur, ut per Mascard. concl. 902. n. 6. 9. & 12. Farin. d. p. 3. q. 105. n. 127. vbi n. 129. asserit quòd de iniuria tenetur ille, qui de aliquo facit ludibrium, nec excusatur de eo, quòd ioco id se fecisse dicat.

In gloss. In mortem, 1. ibi, ex quo processit ad actum, 5 Vide Conar. in cap. Raynuius, in princ. n. 13. de testam. & in Clem. si furiosus, de homicid. p. 2. in princip. num. 11. column. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia diffinitiva ex violenta præsumptione, fertur, & n. 2.
- 3 Iudici licitum est prudentibus promissis, & bonis simulationibus rem allicere ad veritatem erundam.
- 4 Caroli Magni iudicium refertur ad cognoscendum quis occidisset ex patre & filio de homicidio accusatis.
- 5 Alphonso Regis Aragonia simile factum narratur.
- 7 Condemnari criminaliter non potest quis ex præsumptionibus violentis, seu vehementibus.
- 8 Pater, vel mater non præsumitur ille, quia filium non diligit.
- 9 Sententia diffinitiva, siue interlocutoria ex violenta præsumptione ferri potest, siue agatur de filiatione quoad possessionem, siue quoad proprietatem.
- 10 Filius quando dubitatur, an sit alterutrius duarum faminarum, illa præfertur, quæ est in possessione.

CAP. Afferte. II.

Index præsumptione vehementissima potest ferre 1 sententiam diffinitivam, ut fecit Salomon de vno filio inter duas mulieres. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hof. Butr. Anchar. Felin. Bald. Henric. Boich. Panorm. Guid. Papæ, Cujac. Cened. collect. 61. Vinian. in rationali secundæ libri iuris Pontif. pag. 203. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 285. & repetitionem edidit Petrus Martinez, remissimè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. habetur lib. 3. Regum cap. 3. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. cap. 2.

Ad plura celebris reputatur text. hic à Tiraquel. de poenis temper. caus. 27. à princip. de cuius materia agunt Anton. Gom. l. 2. Tauri, n. 4. & tom. 3. variar. c. 12. num. 25. Sarm. select. lib. 1. c. 1. n. 8. Simanch. de catholica instit. tit. 50. n. 21. Couar. var. lib. 1. c. 2. n. 16. Menoch. de præsumpt. lib. 1. præf. 2. n. 7. & præf. 88. & 97. Perez in rubr. tit. 11. gloss. 1. pag. 668. lib. 3. Ordin. Cenall. communium contra communes, q. 337. D. Barbof. in l. 2. in princ. n. 83. & 88. ff. soluto matrim. Morl. in emporio iuris, p. 1. tit. 12. q. 1.

Afferte mihi gladium, &c.] Notatur ad hoc quòd 3 licitum est iudici prudentibus promissis, & bonis simula